

ROVANIEMI

Rovaniemen kaupungin RISKIENHALLINTARAPORTTI 2023

Vuosittain laadittava riskienhallintaraportti on osa johdon raportointia ja sen tavoitteena on muodostaa kaupungin johdolle kokonaiskuva kaupunkikonsernin riskienhallinnasta, toimivuudesta ja riittävydestä sekä toiminnan turvaamisen jatkuvuudesta.

Kuva: Jätkänkynttilä paukkupakkasissa, Rovaniemi -kuvapankki

1. Johdanto

Rovaniemen kaupungin riskienhallintaraportti perustuu kaupunginvaltuuston 15.6.2015 hyväksymään riskienhallintapolitiikkaan ja kaupunginhallituksen 10.8.2015 hyväksymään riskienhallinnan yleisohjeeseen. Rovaniemen kaupungin riskienhallinta järjestetään kaupunkikonsernin palvelutuotannon turvaamisen, hyvän hallinnon ja yleisen turvallisuuden varmistamiseksi.

Vuosittain laadittava riskienhallintaraportti on osa johdon raportointia ja sen tavoitteena on muodostaa kaupungin johdolle kokonaiskuva kaupunkikonsernin riskienhallinnasta, toimivuudesta ja riittävydestä sekä toiminnan turvaamisen jatkuvuudesta. Riskienhallintapäällikön tehtävänä on koota tietoa riskeistä pitkin vuoden kulkua ja valmistella vuosittainen riskienhallintaraportti kaupunginhallitukselle.

Kaupunginhallitus käsittelee ja hyväksyy vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä esitettävän riskienhallintaraportin. Kaupunginhallitus ohjaa riskienhallintapolitiikan toimeenpanoa ja valvoo sen riittävyttä ja tehokkuutta.

Vuoden 2023 riskienhallintaraportti on koottu kaupungin toimialojen ja yhtiöiden kuluneen vuoden aikana raportoimista riskeistä. Merkittävimmät

toimintakauden 2023 aikana toteutuneet riskit on kerätty pääasiakirjan (ei julkisiksi) liitteiksi.

2. Yleiskuva vuoteen 2023 riskienhallinnan näkökulmasta

Riskit luokitellaan raportissa neljään pääryhmään strategisiin, toiminnallisiin, taloudellisiin ja vahinkoriskeihin. Riskienhallinnalla tulisi pyrkiä riskien toteutumisen ennaltaehkäisemiseen tai niiden vaikutusten minimoimiseen. Kaupungin merkittävimmiksi toteutuneiksi riskeiksi vuodelta 2023 saatujen raporttien perusteella ovat raportin (ei julkisina) liitteenä. Tähän asiakirjaan on lisäksi koottu yleisellä tasolla kaupunkikonsernin riskienhallinnassa huomioituja asioita.

2.1 STRATEGISET RISKIT

Kuvaus: Estävät organisaatiota saavuttamasta tavoitteitaan. Muutokset ja tapahtumat jotka vaarantavat esim. tulostavoitteet ja maineen.

2.1.1 Geopoliittinen tilanne

Vuosi 2023 toteutui poikkeuksellisena monella mittarilla. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan jatkuu edelleen. Samalla geopoliittinen liikehdintä on jatkunut myös muualla ja muuttunut yhä enenevässä määrin epävakaampaan suuntaan. Nato-maat allekirjoittivat Suomen Nato-jäsenyyttä koskevan liittymispöytäkirjan 5. heinäkuuta 2022, jolloin Suomesta tuli Naton tarkkailijajäsen. Kaikkien jäsenmaiden ratifioitua Suomen liittymispöytäkirjan ja Suomen hyväksytyä jäsenyyden kansallisesti Suomesta tuli Naton jäsen 4.4.2023.

Esimerkkejä Suomeen vaikuttavista turvallisuusympäristön muuttuneesta tilanteesta olivat mm. lokakuussa Suomen ja Viron välisessä kaasuputkessa havaittu vuototilanne ja sen aiheuttama häiriö, joka sijaitsi Suomen talousalueella. Samana päivänä Suomen ja Viron välisessä tiedonsiirtokaapelissa havaittiin vika, joka ei kuitenkaan vaikuttanut Suomen

kriittisiin tietoliikenneyhteyksiin. Tuoreimpana esimerkkinä turvallisuusympäristön muutoksesta voidaan mainita Suomen itärajan muuttunut tilanne. Turvallisuusympäristön muutosten johdosta varautumisen taso on ollut tarpeen uudelleenarvioida myös kaupunkitasolla. Rovaniemen kaupunkikonserni suuntaa resursseja varautumiseen vuoden 2024 aikana mm. tarkentamalla valmiussunnitelmien operatiivista tasoa ja arvioimalla suunnitelmien toimivuutta poikkeusoloissa sekä parantamalla materiaalista valmiutta. Jokapäiväiseen riskienhallintaan kuuluu poikkeamien havainnointi eri riskiluokkien osa-alueilla. Varautumisessa korostuu havainnointi mm. tietoturvan, kriittisen infran suojaamisen ja kulunvalvonnan toimivuuden varalta.

2.1.2 Matkailun turvallisuus

Rovaniemen matkailussa on eletty ennätystalvea v. 2023-2024 kaudella. Lapin rajavartioston tiedotteen mukaan koko Lapin lentoliikenne kasvoi 29 % verrattuna v. 24 tammikuun tilastoa v. -23 tilastoon. Rovaniemellä kasvua oli 46 prosenttia. Joulusesongin aikaan Rovaniemen lentokentän tilojen riittävyys kävi toiminnan kannalta ahtaaksi. Lapin matkailuelinkeinon liiton tiedotteen mukaan puolet Lapin vuoden 2023 yöpymistä oli ulkomaalaisten matkailijoiden tekemiä. Lapissa rekisteröitiin viime vuoden aikana yli 3,3 miljoonaa yöpymistä ja Rovaniemi niin ikään saavutti miljoonan yöpymisen rajapyykin. Matkailu on kasvanut ohi koronapandemiaa edeltävien ennätyslukemien.

Matkailijoiden turvallisuutta talvikaudella pyrittiin ennakoimaan erityisesti Lapin pelastuslaitoksen, Visit Rovaniemen, SPR-Vapepan Tuikku -ryhmän, Kemijoki Oy:n, matkailuyrittäjien ja Rovaniemen kaupungin aktiivisella yhteistyöllä. Hyvällä tiedottamisella pyrittiin informoimaan matkailijoita jokien jäätilanteesta ja heikkojen jäiden hengenvaarallisuudesta. Kaupunki ja matkailuyrittäjät ovat yhteistyössä myös rakentaneet aitoja, lumiesteitä ja asettaneet varoituskylttejä useilla eri kielillä joen ranta-alueille. Lisäksi

Tuikku -ryhmä on vapaaehtoistyönä partioinut joen rannassa koirien kanssa ja informoinut matkailijoita tarvittaessa.

Jäätilanteen lisäksi matkailijoita informoitiin myös muista asioista, jotka ovat merkittäviä arktisissa olosuhteissa. Näitä olivat mm. turvallinen liikennekäyttäytyminen ja ajoneuvon käyttö, asianmukainen pukeutuminen ulkona ja retkillä jne.

Yhdessä matkailuyritysten kanssa on neuvoteltu pelisäännöistä mm. ohjelmapalvelureiteillä. Oppaiden perehdytys ja tietoisuus reiteistä on erittäin tärkeää, kun alueella järjestetään monenlaista toimintaa kuten koiravaljakko-, poro-, hevos- ja moottorikelkkasafareita.

Joitakin matkailijoita oli myös saapunut Rovaniemelle ilman majoitusvarausta sesonkikaudella, jolloin vapaata majoitusta oli vain rajoitetusti saatavilla. Riskitilanteisiin varauduttiin yhteistyössä Lapin hyvinvointialueen sosiaalipäivystyksen, Visit Rovaniemen ja Rovaniemen kaupungin yhteistyöllä. Onneksi tapaukset olivat kuitenkin yksittäisiä ja kaikille löytyi majoitus.

2.1.3 Strategiset riskit: maineriskit

Strategisiin riskeihin sisältyvät myös maineriskit.

Maineriskit saavat alkunsa, kun organisaation tai jonkin sen edustajan toiminta on ristiriidassa sidosryhmien odotusten kanssa. Rovaniemen kaupungin kohdalla keskeisiä sidosryhmiä ovat kuntalaiset, media, paikalliset yritykset, palveluntuottajat, henkilöstö ja luottamushenkilöt. Riski voi saada alkunsa esimerkiksi, jos kuntalainen saa liian myöhään tietää häntä koskevasta merkittävästä päätöksestä tai jos paikalliset yrittäjät kokevat kaupungin suosivan joitakin yrityksiä perusteetta. Virkavalinnoista tehdyt oikaisuvaatimukset ja negatiivinen puhe julkisuudessa ovat niin ikään maineriskejä kaupungille ja voivat heikentää luottamusta kaupungin

toimintaan kuntalaisten näkökulmasta ja johtaa välillisesti myös rekrytointiongelmien sekä osaamisvajeeseen.

Vuonna 2023 maineriskeistä toteutui:

- Kahden Pilke-päiväkodin ongelmat, joiden seurauksena kaupunki päätti ottaa päiväkodit omaksi toiminnaksi toukokuussa 2023. Loppuvuodesta kaupunki kuitenkin joutui etsimään säästöjä, ja kaksi päiväkotia päätettiin taas muuttaa yksityisiksi. Asukkaat vastustivat päätöstä. Lopulta kaupunki ei löytänyt yrittäjää näihin päiväkoteihin ja ne päätyivät kaupungin toiminnaksi.
- Kaupungin sijoitustoimintaan liittyvä hovioikeuden käsittely alkoi. Oikeudenkäynti sai mediahuomiota ja asiasta on käyty paljon keskustelua julkisuudessa.
- Tielinjausten muuttaminen asemakaavan mukaiseksi ja tämän vaikutus tonttien rajoihin tuli asukkaille yllätyksenä Saarenkylässä keväällä 2023. Kaupunki oli tiedottanut asiasta, mutta tiedotus ei ollut tavoittanut asukkaita. Asukkaat nostivat asian esiin mediassa, ja kaupunki näyttäytyi epäedullisessa valossa. Kaupunki neuvotteli asukkaiden kanssa ja teki muutoksia tiesuunnitelmiin, jolloin päästiin myös asukkaita tyydyttävään loppuratkaisuun.
- Kouluruokailu nousi julkisuuteen vuonna 2023, kun rovaniemeläinen nuori arvosteli kouluruuan tasoa sosiaalisessa mediassa, ja niin paikallinen kuin valtakunnallinen media tarttui aiheeseen. Kaupunki vastasi syytöksiin ja koululaisille järjestettiin keskustelutilaisuus kouluruuasta. Keskustelun seurauksena kouluruokalistoihin tehtiin muutoksia.
- RoPSin velkoihin kaupungille ja muille tahoille sekä velkojen perimiseen liittyvä julkinen keskustelu ja asian selvittäminen jatkui vuonna 2023. Kaupunki ja RoPS allekirjoittivat maksusopimuksen marraskuussa.

2.2 TOIMINNALLISET RISKIT

Kuvaus: Operatiivisia riskejä ovat mm. tietojärjestelmä- ja tietoturvariskit, toimitilariskit ja henkilöstöriskit.

2.2.1. Henkilöstön saatavuus ja kaupungin pitovoima

Henkilöstön riittävyyteen liittyviä haasteita kohdattiin vuonna 2023 erityisesti varhaiskasvatus ja koulutuspalveluissa. Henkilöstön saatavuutta ja pitovoiman paranemista toteutettiin mm. palkkaohjelmalla, jossa erityisesti vaikeasti saatavien ammattiryhmien peruspalkkoja (varhaiskasvatuksen opettajat, erityisopettajat ja yksiköiden johtajat) korotettiin. Johtamiseen panostamalla on pystytty tukemaan henkilöstöä heidän perustehtävässään ja näin lisäämään työhyvinvointia. Lisäksi päätettiin hankkia Rovaniemen varhaiskasvatukseen tulevan työvoiman tarpeen ja saatavuuden ennakointiin simulaatiotyökalu syksyn 2022 aikana. Työkalu ei kuitenkaan ole pystynyt vastaamaan juuri tähän ennustettavuuteen, vaan on ollut pääasiassa tilastointityökalu menneisiin palvelutarpeisiin ja henkilöstömääriin.

Koulutuspalveluissa vaikeuksia oli erityisesti kaupunkikeskustan ulkopuolelle sijoittuvien sijaisopettajien saatavuudessa, Laphan koulupsykologien palveluiden sekä tiettyjen aineryhmien opettajien saatavuudessa.

Ruoka- ja puhtauspalveluissa haasteita on ollut sijaistarpeen täyttämässä ja se on kuormittanut suuresti työssä olevaa henkilöstöä ja työnjohtoa.. Koko henkilöstö on joutanut tilanteissa ja huolehtinut hyvin vaihtuvista tehtävistä. Henkilöstövajeesta syntynyttä lisärasitusta on helpotettu erilaisilla toiminnallisilla keinoilla kuten ruokalistaa muokkaamalla, kertakäyttöasioiden käyttämisellä, vain tärkeimpien asioiden tekemisellä, siivoustason laskemisella niissä kohden, kun se on ollut turvallista asiakkaiden kannalta. Esihenkilötyössä esiintyi kuormittumista erityisesti

niillä aloilla, joissa henkilöstön saatavuuden osalta oli suuria haasteita ja tästä huolimatta yksiköissä tuli olla lakisääteinen määrä henkilöstöä paikalla.

Henkilöstöä koskevan riskienhallinnan kannalta merkittävää oli, että kaupunki uudisti sairauspoissaolo -käytäntöään vuonna 2023. Uusilla toimintakäytännöillä pyritään ennaltaehkäisemään ja vähentämään sairauspoissaoloja sekä työterveyskustannuksia.

2.2.3 Palkkahallinto kaupungin sisäiseksi toiminnaksi

Kaupunki irtisanoi Sarastian palkkapalveluiden sopimuksen päättymään 31.10.2023, ja otti palkkahallinnon kaupungin sisäiseksi toiminnaksi 1.11.2023 alkaen. Päätöksen taustalla olivat kustannussyyt sekä tunnistetut ongelmat palvelun laadussa.

Toiminnan käynnistämävaiheeseen liittyi osaavan henkilöstön saatavuusriski sekä järjestelmäriskkejä, jotka olisivat toteutuessaan voineet johtaa palkanmaksun viivästymiseen, mistä olisi aiheutunut taloudellista- ja mainehaittaa. Henkilöstön saatavuusriski ei toteutunut, osaavaa henkilöstöä saatiin rekrytoitua tarvittava määrä ja osaamista kehitettiin käyttöönottoprojektin aikana järjestelmäkoulutuksilla. Järjestelmäriskiä pienensi merkittävästi se, että kaupunki jatkoi saman palkanlaskentajärjestelmän käyttöä, kuin Sarastian palvelun aikana, eli tiedot pystyttiin kopioimaan sellaisenaan kaupungin omaan tietokantaan. Riskejä hallittiin testiympäristön luomisella sekä tiiviillä yhteydenpidolla järjestelmän toimittajaan. Tietojen siirto Sarastian tietokannasta kaupungin omaan tietokantaan sujui ongelmitta. Järjestelmä oli käyttökunnossa toiminnan alkaessa ja palkanlaskenta alkoi toimia alusta asti aikataulujen mukaisesti, joten toiminnan käynnistämiseen liittyvät riskit eivät toteutuneet.

2.2.4 Tietoturva-, tietosuoja- ja tietojärjestelmäriskit:

Raportoidaan Tietotilinpäätöksessä 2023.

2.3 Taloudelliset riskit

Raportoitu liitteissä.

2.4 Vahinkoriskit¹:

Poikkeuksellisen suuri tulva ei toteutunut vuonna 2023, mutta Rovaniemi joutuu varautumaan tulvariskiiin vuosittain. Yhdyskuntatekniikalla ja Tilapalvelukeskuksella on kohdekortit tulvariskikohteiden ja alueiden suojaamistoimenpiteistä, joissa on kirjalliset toimenpiteet tulvariskiä varten.

Muilta osin raportoitu liitteissä.

3 RISKIENHALLINNAN KEHITTÄMINEN

Kaupungin riskienhallinta on tärkeä osa päivittäistä johtamista. Säännöllistä riskienhallinnan raportointia toteutettiin vuonna 2023, sovitun vuosikellon mukaisesti. Raportointi toteutetaan neljän kuukauden välein seuraavin osavuosi-aikajaksoin:

- tammikuu-huhtikuu,
- touko-elokuu,
- syys-joulukuu

Säännöllinen raportointi toi kaupungin johdolle olennaisen käytännön tiedon eri palvelualueilta ja nostoina on tullut myös esiin riskejä, joihin tulee reagoida nopeasti myös poikkihallinnollisesti tai päätöksenteon tasolla. Säännöllinen raportointi pitää yllä riskienhallinnan tilannekuvaa vuoden mittaan ja auttaa kokonais kuvan muodostamisessa kaupunginhallitukselle ja toimialojen osalta ao. toimielimille. Vuosittainen riskienhallintaraportti tulee vuosittain saattaa käsiteltäväksi viimeistään *tilinpäätöksen* yhteydessä.

Raporttien lisäksi konserniyhtiöiden ja kaupungin palvelualueiden sekä konsernihallinnon tulee koostaa myös riskienhallintasuunnitelma vuosittain. Suunnitelmat käsitellään ao. toimielimissä ja konsernihallinnon osalta

¹ Työturvallisuusriskit raportoidaan henkilöstöraportissa 2022.

kaupunginhallituksessa.

Vuonna 2023 on päivitetty useita asiakirjoja, jotka liittyvät riskienhallintaan (esim. Hallintosääntö ja Konserniohje 2023) tämän jälkeen on päivitetty käytännön ohjeita, jotka sisältävät ohjeistuksen ja lomakkeet riskien raportointiin sekä riskienhallintasuunnitelman tekemiseen. Uudet ohjeet tuodaan Kaupunginhallituksen hyväksyttäväksi riskienhallintaraportin yhteydessä maaliskuussa 2024. Tavoitteena on, että uusi ohje korvaa aiemmat asiakirjat (kaupunginvaltuuston 15.6.2015 hyväksymä riskienhallintapolitiikka ja kaupunginhallituksen 10.8.2015 hyväksymä riskienhallinnan yleisohje).

Riskienhallinnan vastuut on sisällytetty Rovaniemen kaupungin hallintosääntöön sekä konserniohjeeseen. Riskienhallinnan tavoitteena on muuttaa painopistettä jälkikäteisestä raportoinnista ennalta ehkäisevään suunnitteluun.

Kaupunginjohtaja on nimennyt riskienhallintaryhmän valmistelemaan ja koordinoimaan riskienhallinnan työvälineitä ja käytäntöjä. Riskienhallintaryhmän valmisteluun kuuluvat myös kaupungin varautumiseen liittyvät asiat sekä seuranta. Varautumiseen liittyviä keskeisiä asiakirjoja ja käytännön suunnitelmia päivitetään ja yhteensovitetaan hyvinvointialueen sekä muiden viranomaisten kanssa edelleen vuonna 2024.

Rovaniemen kaupunki otti käyttöön sisäisen whistleblowing-ilmoituskanavan, jonka avulla pyritään saamaan tietoa kaupungin toimintakulttuurin eettisyydestä ja lainmukaisuudesta sekä ehkäisemään mahdollisia väärinkäytöksiä. Kaupungin verkkosivulta löytyy myös ulkoinen ilmoituskanava. Vuoden 2023 aikana ei saapunut yhtään ilmoitusta.

Rovaniemellä 26.2.2024

Riskienhallintapäällikkö

Johanna Aho